

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО

Формування цифрового суспільства та цифрової економіки потребує відповідної трансформації системи освіти, основне завдання якої – підготовка фахівців, які активно використовують новітні цифрові технології. Цифрова трансформація освіти передбачає активне впровадження цифрових технологій і в освітній процес.

Формування цифрових компетентностей майбутніх фахівців – одне з головних і першочергових завдань вищої освіти для підготовки конкурентоспроможних випускників для сучасного ринку праці, що стрімко змінюється [1].

У березні 2021 р. Кабінетом Міністрів України була затверджена Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 р. Концепція визначає проблеми стосовно розвитку цифрових компетентностей в українському суспільстві. У Концепції однією з проблем названо відсутність єдиних підходів до визначення цифрових компетентностей у професійних стандартах та єдиних вимог до освітніх програм з розвитку інформаційно-цифрової компетентності фахівців різних професій та ін. [2].

Цифрова компетентність визнана ЄС однією з восьми ключових компетентностей для навчання протягом усього життя. Цей термін визначає активне використання сучасних цифрових технологій для навчання, роботи, працевлаштування, дозвілля та у суспільному житті. Він поєднує такі поняття як: комп'ютерну, інформаційну грамотність та медіаграмотність, створення цифрового контенту, безпеку, а також вирішення різних проблемних завдань та навчання протягом життя у цифровому суспільстві.

Результати дослідження рівня цифрових компетентностей населення, проведеного Міністерством цифрової трансформації у 2021 році свідчать про те, що майже 3% студентської молоді в системі незакінченої вищої / вищої освіти не мають базових цифрових навичок, а 26,7% відповідно мають навички нижче середнього [3].

Для успішного формування цифрової компетентності студентів, насамперед педагогічні та науково-педагогічні працівники повинні володіти цифровими компетентностями на високому рівні. Недостатній рівень цифрової компетентності викладачів, навіть за дуже високих фахових знань, унеможливує формування високого рівня цифрової компетентності здобувачів освіти.

Щоб покращити рівень цифрових компетентностей українців, допомогти у створенні державної політики та плануванні освітніх ініціатив, Міністерство цифрової трансформації України на порталі Дія.Цифрова освіта оприлюднило Рамки цифрових компетентностей:

- Рамка цифрових компетентностей для громадян;
- Рамка цифрових компетентностей для підприємців;
- Рамка цифрових компетентностей для держслужбовців;
- Рамка цифрових цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників.

Завдяки Рамці цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників [3] викладачі можуть визначити рівень своєї компетентності у роботі з цифровими технологіями та визначити особисті потреби у підвищенні кваліфікації у цій сфері. Рамка включає 5 вимірів, 5 сфер, 22 цифрові компетентності та відповідно їх дескриптори, 5 рівнів володіння. Сфери цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників:

- цифрова грамотність;

- професійна залученість;
- цифрові освітні ресурси;
- навчальна діяльність;
- сприяння формуванню та розвитку інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти.

Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників також може бути використана як інструмент для створення освітніх стандартів, освітніх професійних програм, робочих програм дисциплін, програм підвищення кваліфікації викладачів.

Сучасні цифрові технології у підготовці майбутніх фахівців використовуються за такими напрямками:

- як засіб підтримки освітнього процесу;
- як об'єкт вивчення (при вивченні «інформатичних» дисциплін, зокрема «Інформатика», «Інформаційні системи і технології», «Комп'ютеризація ділової інформації» тощо та під час вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін для вивчення спеціалізованого програмного забезпечення).

У якості засобу підтримки освітнього процесу використовуються:

- LMS-системи (англ. Learning management system) – системи дистанційного навчання, зокрема Moodle;
- CRM-системи;
- АСУ НП – «Автоматизовані системи управління навчальним процесом» та інші освітні інформаційні системи;
- комп'ютерне та мультимедійне обладнання;
- засоби сучасної комунікації тощо.

Для визначення рівня цифрової компетенції Міністерство цифрової трансформації на онлайн-платформі Дія.Цифрова освіта запустило Цифрограм – Національний тест на цифрову грамотність. Існує Цифрограм для громадян, вчителів, державних службовців, медичних працівників та тест «ICDL Український цифровий громадянин» (<https://osvita.diia.gov.ua/digigram>).

Цифрограм 2.0 (тест для громадян) визначає рівень цифрової грамотності, прогалини та недоліки у цифрових навичках та допомагає виявити, які компетенції слід додатково удосконалити. Тест визначає наступні рівні володіння цифровими компетентностями: базовий (A1 і A2); середній (B1 і B2); високий (C1 і C2)» як з конкретної сфери, так і за результатом тестування в цілому. Після проходження тесту є можливість формування сертифікату з результатами, який можна додати до свого резюме на порталах з пошуку роботи.

Цифрограм 2.0 спирається на Рамку цифрової компетентності для громадян України, яку було створено українськими експертами на основі європейської концептуально-еталонної Рамки цифрових компетентностей для громадян ЄС (DigComp 2.0).

Формування і розвиток складових цифрової компетентності студентів спеціальності «071 Облік і оподаткування» здійснюється в рамках вивчення наступних навчальних дисциплін: «Інформатика» на 1 курсі та «Комп'ютеризація ділової інформації» на 2 курсі. При цьому, «Комп'ютеризація ділової інформації» (КДІ) – вибіркова дисципліна, яку обрали для вивчення 35 із 37 студентів даної спеціальності, що свідчить про високу зацікавленість студентів у здобутті знань за сучасними інформаційними технологіями.

Після вивчення зазначених дисциплін, студентам було запропоновано скласти тест Цифрограм 2.0 для громадян, а також відмітити питання, що спричинили труднощі з відповідями.

Результати складання Цифрограм 2.0 студентами 2 курсу спеціальності «071 Облік і оподаткування» наступні:

- 86% студентів володіють цифровими компетентностями на високому рівні (C1 і C2);

- 14% студентів володіють цифровими компетентностями на середньому рівні (B1 і B2);
- максимальний отриманий бал – 87 із 90 можливих;
- мінімальний отриманий бал – 42;
- середній бал – 73.

Дані результати свідчать про досить високий рівень знань, навичок та цифрових компетенцій, сформованих щодо зазначених дисциплін.

Аналіз питань, що спричинили труднощі з відповідями, показав, що ці питання не входять у список питань робочих програм навчальних дисциплін «Інформатика» та «Комп'ютеризація ділової інформації». При необхідності, студенти можуть їх освоїти самостійно, наприклад, за допомогою відкритих цифрових платформ он-лайн освіти, зокрема Coursera. У дослідженні, що базується на даних платформи Coursera за 2020 рік та охоплює 65 мільйонів користувачів із 60 країн, 10 галузей та 11 сфер навчання, визначено зростання попиту на освітні курси, що забезпечують розвиток технологічних, інформаційних та навичок ведення бізнесу.

Необхідність сформуванню у майбутніх фахівців складових цифрової компетентності відповідно до вимог сучасного цифрового суспільства є значущим як для прогресу суспільства в цілому, так і для розвитку конкурентоспроможного випускника.

Умови формування високого рівня цифрової компетентності майбутніх фахівців:

- формування цифрової компетентності майбутніх економістів має відбуватися, як під час вивчення «інформатичних» дисциплін, так і професійно-орієнтованих [1];
- під час вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін, викладачі повинні використовувати сучасні цифрові технології для розв'язування прикладних проблем, завдань з курсу, оцінювання, організації самостійної роботи;
- необхідно регулярно підвищення рівня цифрової компетентності науково-педагогічних працівників;
- освітні програми мають оперативно реагувати на зміни у цифрових технологіях, відповідати вимогам сучасного ринку праці; повинні бути спрямовані на формування цифрових компетентностей у здобувачів освіти;
- стандарти освіти повинні містити сучасні вимоги щодо формування цифрових компетентностей відповідно до Рамки цифрових компетентностей для громадян України та професійних вимог залежно від рівня освіти;
- робочі програми навчальних дисциплін мають бути модернізовані відповідно до можливостей застосування цифрових технологій та потреб ринку праці [4];
- активізація саморозвитку засобами сучасних відкритих цифрових платформ он-лайн освіти (наприклад, Дія.Цифрова освіта, Prometheus, Coursera та ін.).

Список використаних джерел:

1. Єсіна О. Г. Формування цифрової компетентності студентів як умова забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали III Міжн. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 27-28 лютого 2020 р.). Одеса : ОНЕУ, 2020. С. 324–326.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>.
3. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників (проект). URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf.
4. Новікова О.Ф., Антонюк В.П., Ляшенко В.І., Азьмук Н.А., Остафійчук Я.В., Шамілева Л.Л., Панькова О.В., Новак І.М., Шастун А.Д., Касперович О.Ю. Формування концептуальних засад цифрової трансформації освіти та науки України. Вісник економічної науки України. 2021. № 1 (40). С. 190-198.